

„Írjanak nekiünk zöldeket!” esszéírás
Ökopolisz Alapítvány

Környezetünk a Hazánk

A zöld gondolat, mint nemzeti érdek

Készült az „Írjanak nekiünk zöldeket!” pályázat pályaműveként

Fehér János Zoltán
6087 Dunavecse; Bocskai u. 1.
feher.janos.zoltan@gmail.com
70/597-7991

2014. március 5.

I. Zöld és Egységes

A zöld szín elválaszthatatlan lobogónktól, mely a magyar nemzet zászlajában a reményt hivatott szimbolizálni. Ez a remény pedig azt a vágyat fejezi ki, hogy a magyarság végre képessé válhat közvetlen lakóhelye és az általa igazgatott államterület környezettudatos használatára, harmóniában a természet eredeti adottságaival. A Kárpát-medence ad otthont a 15 milliós magyarságnak, mely a 2010 szeptembere óta élő kettős állampolgársággal¹ jogilag is egyre kevésbé válik el egymástól, ezen felül kb. 15 millió egyéb népcsoport, elsősorban nyugati- és déli szlávoknak, akikkel a világháborút lezáró békeszerződésekig közös a történelmünk.

A Kárpát-medence mind történelmileg, mind kulturálisan, mind ökológiailag egységes. Orbán Viktor azt állította a Kínai Nemzetközi Kereskedelemfejlesztési Tanács pekingi székházában, hogy "Magyarországot az elmúlt száz évben rendszeresen gúnyolták Európában azért, mert ázsiai" eredetű nép"², de Czeizel Endre kifejtette kutatásaiban, hogy a magyarok 73,3%-a már az ősidők óta itt élő apától származik³ és eredendően a nemességben voltak megtalálhatóak ázsiai jegyek, míg a szlávok is Közép-Európa szívében lelt otthonra a germán népekkel szorosán⁴. A Magyar Királyság államterületére, különösen a nagy pusztítások (tatárjárás, török hódoltság) és járványok (pestis) után más népeket telepítettek be az elpusztult jobbágyság pótlására, míg a magyar nemesség a török hódoltság idején a mai Felvidék területén húzta meg magát. A nacionalizmus ébredése előtt az egymásra utalt, önálló politikai éntudattal nem rendelkező népeket egy úgynevezett hungarus-tudat jellemezte, mely a nomád népek bajtársiságán és a közös ellenségeken alapszik⁵. Hiába romlott meg az 1848-49-es szabadságharc előzményeitől kezdődően a magyarok nemzetiségekkel való viszonya, kultúránk, nemzetkarakterisztikánk, mentalitásunk közel áll egymáshoz.

De a Kárpát-medence a mi szempontunkból jóval érdekesebb, hogy ökológiailag is egységes. Ezt a magyar politikában mind a Lehet Más a Politika,⁶ mind Szili Katalin⁷ megfogalmazta, de a legszebben Fodor István tette „Megbomlott a Kárpát-medence ökológiai egyensúlya”⁸ című írásában: „Vajon képesek leszünk-e arra, hogy - feleismervén a Kárpát-medence népeinek egymásra utaltságát és együvé tartozását - most először, igazán egymásra találjunk? Vagy Európa egyedülálló szubrégiója ismét a politikusok hataloméhes marakodásának

1 Hatályba lépett a kettős állampolgárságról szóló törvény (<http://www.origo.hu/itthon/20100820-hatalyba-lepett-a-kettos-allampolgarsagrol-szolo-torveny.html>; 2014.03.01.)

2 Ázsiai származású nép vagyunk? "Bennünk nincs semmi keleti gén" (<http://karez57.kinja.com/azsiai-szarmazasu-nep-vagyunk-bennunk-nincs-semmi-kel-1521986407>; 2014.03.01.)

3 Dr. Czeizel Endre: A magyarság genetikája (Csokonai Kiadóvállalat; Debrecen [1990]); 235. o.

4 Fügedi Erik: A nyugati szláv néphatár története IN Szekfű Gyula: A magyarság és a szlávok (Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma; Budapest; [2000])

5 Miskolczi Ambrus: A „hungarus-tudat” a polgári-nemzeti átalakulás sodrában (http://www.jakabffy.ro/magyarkisebbsseg/pdf/2012_003Muhely_Miskolczi%20Ambrus.pdf; 2014.03.01.)

6 A Kárpát-medencét ökológiai egésznek kell tekinteni (<http://www.magyarhirlap.hu/a-karpat-medencet-okologiai-egesznek-kell-tekinteni>; 2014.03.01.)

7 KMKF: gazdasági, kulturális és ökológiai együttműködés kell (<http://www.bumm.sk/39180/cikk.html>)

8 Megbomlott a Kárpát-medence ökológiai egyensúlya (<http://magyarmegmaradasert.hu/erdekkorok/termeszet-kornyezet/eghajlatvaltozas/item/1970-megbomlott-a-karpat-medence-okologiai-egyensulya>; 2014.03.01.)

színhelyévé és a tőkés társaságok szabad prédájává válik.” A Kárpát-medence egy jól körülírható, egyenletes éghajlatú terület, melyet hegyek ölelnek körül, egységességének legjobb mérője vízrajza, hiszen a Duna és Tisza folyók átszelik országai legjavát, így az árvizek, a tiszai ciánszennyezés mind-mind országokon átnyúló problémát jelentenek, ahogyan vadállományunk sincs tekintettel az országhatárookra. Vagyis jól látható, a kárpát-medencei kérdéseket nem lehet bezárkózva kezelni, ehhez népek, nemzetek közötti együttműködésre van szükség, ha úgy tetszik, „hungaroszlavizmusra” (az „ausztroszlavizmus”⁹ mintájára), egy új közös szövetségi tudatra.

II. Zöld Kárpát-medence, de miként?

Ahhoz, hogy a térséget megfelelően zöldíthessük, minden honpolgárnak ökológikusan kell szerveznie életét és alakítania környezetét, a Kárpát-medence önellátóvá tétele települési szinten kezdődhet el, melyek között intenzív együttműködés alakulna ki a rivalizálás helyett. Daniel Goleman az ehhez szükséges képességet nevezte el ökológiai intelligenciának¹⁰. Ez annyit jelent, hogy adott társadalom képes olyan együttélés kialakítására mind szűkebb, mind tágabb környezetével, hogy az egyensúly megmaradjon, vagyis az ember lényegében mindent felhasznál nagy távolságú import nélkül, de közben szemetet sem termel, mindent visszaforgat az előbbieken megfogalmazott alapossággal. Ez elsősorban az elzártabb életmódot folytató közösségekre jellemző, melyeket Magyarországon az ökofalvak testesítenek meg¹¹, ezek szerveződhetnek vallásos életforma (Somogyvámosi krisnavölgy) vagy más, hagyományos életforma követése alapján (Visnyeszéplak, Galgahévíz, Gyűrűfű, Agostyán), ezek többnyire alacsony lélekszámú települések. Magyarország lakosságának majdnem fele községekben vagy kisebb városokban él és a kistelepülések száma folyamatosan növekszik az állandó népességfogyásból kifolyólag¹², többségében előregedő vagy halmozottan hátrányos helyzetű települések, csak egy töredékük volt képes arra, hogy kormányzati támogatással (főleg 2004 előtt) vagy projektalapon fejlődésjön (ezek többsége városi szuburbán alvótelepülés vagy balatoni üdülőtelepülés), többségük vegetál, elveszít funkcióit, így általános, hogy a fiatalok elvándorlását követően, munkalehetőség hiányában, a közlekedési szegénységnek köszönhetően az ingatlan árak töredékükre csökkennek, az elhalt idősök megüresedett lakásait áron alul mélyszegények, elsősorban romák vásárolják meg.

Ahhoz, hogy a fenti, végső Hazánkra nézve végzetes kimeneteleket elkerüljük, azokat a településeket, melyeknek más típusú megmentése nem lehetséges, ökofalvasítani kell. Mik az ökofalvak ismérvei¹³?

⁹ <http://www.kislexikon.hu/ausztroszlavizmus.html>

¹⁰ Daniel Goleman: Zöld út a Jövőbe (Nyitott Könyvműhely; Budapest [2009]); 48-49. o.

¹¹ Kovách Imre: Vidék az ezredfordulón (Argumentum MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont; Budapest [2012]); 53-54.o.

¹² Ua. 56-58.o.

¹³ Kitekintés - Magyarországi példamutató kezdeményezések, sikerek, kudarcok, közösségek, álmok... (<http://www.oballaert.hu/peldamutato.htm>; 2014.03.03.)

- Természetes, helyi, házilag előállítható anyagok használata az építkezéshez (mint pl. vályog, fa),
- Törekvés az élelmiszer önellátásra, alapvetően vegyszermentesen,
- Megújuló energiák használata (vízmelegítésre napkollektor, fűtésre kemencében, kazánban fa vagy más biomassza, áram szélenergiával stb.),
- Alternatív szennyvíztisztítás (általában az ún. nádgyökérszűrés tisztítás, vagyis egy kis nádas tó használata ilyen célra)
- A közösségi élet, a hagyományok megtartásának fontossága.

Amennyiben az ebben érintett településeket összehasonlítjuk, láthatjuk, hogy mind Gyűrűfű, mind Visnyeszéplak, mind Gömörszőlős, Galgahévíz, Szanticska, Szentantalfa és Máriafalu alacsony lélekszámú, körülbelül 10-100 állandó dolgozója, lakója van ezen településeknek, vagyis egy szűk, de azonos célokat követő közösség az, mely képes lehet az önellátás magasabb szintjére. Ezek apró praktikákkal megoldhatóak, mint pl. a vetésforgó (trágyázás helyett, esetlegesen komposzt toalet alkalmazása), az esővíz gyűjtése, a táj megszokott fajtáinak védelme az invazív fajtákkal szemben, kinőtt ruhák összegyűjtése, ajándékozása.

Külön kiemelendőnek tartom a hagyományok megtartását. Napjainkban előtérbe került a rurális életforma idillizálása¹⁴ a politikai diskurzusban, ennek ellenére a parasztság, mint történelmi réteg jelen idős generáció elhalásával megszűnik Magyarországon, a nagybirtokos gazdálkodók többsége nem a helyben élők közül került ki és a privatizáció által jutott földhöz¹⁵, így a parasztsággal egy kulturális kohéziós erő, egy változásokat jól viselő, kifelé némileg zárt, befelé biztonságot nyújtó szemlélet tűnt el, megteremtve a mélyszegénység túlélésre játszó, egyénekre koncentráló kultúrát. Hetesi Zsolt és mtsai az önellátó Japán Edo-kor kiváló felvázolása¹⁶ mellett felhívja a figyelmet a közösségi élet fontosságára¹⁷, vagyis hogy az egyén szabadsága csak addig terjedhet, míg a közösséget nem forgácsolja szét¹⁸. A közösségek életében rendkívül fontos szerepet játszottak a közös rituálék, melyek egy új közösségi tag megjelenésével (születés vagy beházasodás), elvesztésével (temetés), egymásra találásával (házasság) voltak kapcsolatosak, az emberélet szakaszainak megünneplése (megkeresztelés, ballagás, első áldozás, bér málkózás, stb.), az évszakhoz kötődő hagyományos összejövetelek (farsang, szüret), az ünnepek (karácsony, húsvét). Fenntartható jövő építése nem lehetséges egy olyan közösségben,

¹⁴ Kovách Imre: Vidék az ezredfordulón (Argumentum MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont; Budapest [2012]); 33-34.o.

¹⁵ Ua. 200-201. o.

¹⁶ Végh László – Szám Dorottya – Hetesi Zsolt: Az utolsó kísérlet; Híradás a Föld állapotáról; 16. o.

¹⁷ Ua, 11. o.

¹⁸ Ua. 13. o.

melynek tagjai nem viselnek egymással szemben szolidaritást, melyből hiányzik a másik iránti közvetlen érdeklődés. Jelen társadalmunk egy fő problémája, hogy a „Gemeinschaft” (közösség) típusú együttélés „Gesellschaft” (társadalom) típusúvá vált a modernizációval (Csepeli György)¹⁹, ezáltal az ember társadalmi élete közvetetté vált (bürokrácia, web 2.0), a megnövekedett mobilitással a közvetlen környezethez való kötődés csökkent, a párkapcsolatban a család nem mint életforma, hanem mint opció jelenik meg, az élet szervezése écentrikussá vált, ezáltal a fogyasztás megnövekedett²⁰. Annak a társadalomnak nincsen jövője, mely minden erőforrását a javak megterhelésére és elfogyasztására, a pénz forgatására fordítja, mivel az emberi kapcsolatokat elsekélyesíti és a természeti környezetet megterheli (a természeti kincsek nem mérhetőek anyagiakban).

III. Zöldítés lehetőségei Tarnabodon

Jelenleg a fent említett település működésére van rálátásom, valamint Tarnaboddal vannak terveim a későbbiekben, ezért írásomban, mely az egészről (elv) a rész (alapegység) felé haladt, ezzel a témával fejezném be. Hogy a településről pontos képpel rendelkezünk, a KSH 2011-es népszámlálási táblái segítségével táblázatokat készítettem Tarnabod, Heves megye és Magyarország adatait összehasonlítva. Lent látható ezen egységek lakosságának alakulása, valamint az arányok alakulása, ha az 1980-ban mért értéket 1-nek vesszük.

	1980		1990		2001		2011	
Tarnabod	701	1	630	0,898	692	0,987	728	1,038
Heves megye	350 360	1	334 408	0,954	325 727	0,929	308 882	0,881
Magyarország	10 709 463	1	10 374 823	0,968	10 374 823	0,952	9 937 628	0,927

I. sz. táblázat: Tarnabod népességének alakulása

A fentiekből látható, hogy a település lakossága a megye és az ország lakosságával ellentétben dinamikusan növekedett. Ha megvizsgáljuk ezen egységekben az élveszületettek számát, az alábbiakat tapasztalhatjuk:

	0	1	2	3	4–	Összesen	Összes élveszületett gyermek	Száz nőre jutó élveszületett gyermek					
	Élveszületett gyermekkel												
Tarnabod	43	1	28	0,651	62	1,441	37	0,860	64	1,488	234	589	252
Heves megye	32 223	1	33 418	1,037	54 919	1,704	14 846	0,460	6 223	0,193	141 629	217 160	153
Magyarország	962 637	1	156 553	0,162	63 572	0,066	22 431	0,023	15 732	0,016	428 888	1 220 925	35

II. sz. táblázat: Tarnabodi családok gyermekek szerint

A táblázat tanulsága szerint Tarnabod település mind Heves megyéhez, mind az ország egészéhez képest fiatalodik és nagyon magas a nagycsaládosok aránya. A népszámláson a lakosság 45,1%-a

¹⁹ www.csepeli.hu/prezentaciok/csepeli_modernizacio_atomizacio.pdf

²⁰ Végh László – Szám Dorottya – Hetesi Zsolt: Az utolsó kísérlet; Híradás a Föld állapotáról; 51. o.

vallotta magát roma származásúnak, de ennek aránya vélelmezhetően jóval magasabb, legalább 90%.

	Álláskereső/Inaktív kereső/Eltartott			Legfeljebb 8 osztályt végeztek		
	Férfi	Nő	Együtt	Férfi	Nő	Együtt
Tarnabod	83,8%	90,4%	87,2%	82,1%	87%	84,7%
Heves megye	57,8%	67,5%	62,9%	36%	46%	41,3%
Magyarország	55,4%	64,7%	60,3%	55,3%	46,7%	50,8%

III. sz. táblázat: Tarnabod lakosságának gazdasági aktivitása

A táblázat alapján megállapítható, hogy Tarnabod település mind az inaktívak, mind az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők körében halmozottan hátrányos helyzetű, hiszen a település rendkívül hátrányos, közösségi közlekedés fő vonalaitól távol eső helyzete mellett a lakosságnak a saját képzettségéből és munkanélküliségéből fakadó hátrányaival is meg kell küzdenie, vagyis Csete és Kovách definíciója szerint a süllyedő falvak közé tartozik²¹. A településen a legaktívabb szerepet a Magyar Máltai Szeretetszolgálat tölti be, miután 2004 decemberétől a „Befogadó Falu” program²² keretében hajléktalan családok beköltöztetésével kívánták a települést fiatalítani és a klasszikus rurális életmódot népszerűsíteni. A program otthont adott több egzisztenciáját veszített családnak, de a helybéliek tekintetében az iskola és óvoda átvétele és ezáltal fellendítése, valamint a bontóüzem és a Biztos Kezdet Gyermekház csak részben tudta a családokat sújtó hátrányokat kompenzálni, a kezdeti fejlesztések ellenére jelenleg az alapítvány jelen állapotok szinten tartásában és ezáltal konzerválásában játszik szerepet (adományosztás, nevelőszülő képzés, a „hegy megy Mohammedhez” hozzáállás az iskolában). Az önkormányzat eladósodott, jelenleg teljesen súlytalan és demotivált, kizárólag a pénzbeli ellátások kifizetésére és a közmunkára koncentrálnak.

I. Ellátórendszer és települési fenntarthatóság

Szükséges a szavazatmaximalizálásra használt lakásfenntartási támogatás természetbelivé alakítása felmenő rendszerben (vagyis szolgáltatókhoz (ÉMÁSZ, Hevesi Vízművek, hulladékkezelés)), hogy valóban a célnak megfelelően hasznosuljon²³. Az átláthatatlan és konfliktusokat szülő előlegosztás helyett kamatmentes kölcsön a településen jelen lévő uzsorakamat kiváltására, elsősorban testületi, rendkívüli esetben polgármesteri jogkörrel. A kistelepüléseken nem jellemző adósságkezelési szolgáltatás bevezetésével²⁴ (mely költségvetési kockázatot nem jelent, mivel ennek a legmagasabb az állami normatívája) a településen tapasztalható nagy villany-, víz- és hulladékszállítási hátralékok mérsékelhetőek.

²¹ Kovách Imre: A vidék az ezredfordulón – A jelenkori magyar vidéki társadalom szerkezeti és hatalmi változásai (Argumentum; MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont; Budapest [2012]); 53. o.

²² Szuromi Rita: Otthon, álom, Tarnabod (Kornétás Kiadó; Budapest [2007]); 56-57. o.

²³ Virág Tünde: Kirekesztve – Falusi gettók az ország peremén (Akadémia Kiadó; Budapest [2010]); 140.

o.

²⁴ König Éva: Adósságkezelés: sikerek és kudarcok IN Esély 2006/1. 4. o.

A településnek folyamatos problémát jelent a közvilágítás díjának kigazdálkodása, 2013. februárja és szeptembere között ezért a szolgáltatás szünetelt, hatalmas problémákat okozva sötétedés után, melyet a megemelt járőrszolgálat sem oldott meg. Ezért célként kell megjelölni, hogy több cikluson keresztül minél több oszlop felújítása napelemmel és LED lámpával, pályázati forrásból, mivel a település nem engedheti meg magának, hogy 600 000 ft/db áron vásároljon²⁵. A településen másik folyamatosan tapasztalható jelenség a házak elbontása, főként fűtőanyag nyerése reményében (gerendák, ablakkeret, parketta eltüzelése), valamint a tetőcserép, csempe eladása. Az így megmaradt csupasz falak, amennyiben jelzőlog nem terheli az ingatlant, a tulajdonos felderítése és az ingatlan maradványainak elbontása, a háztelek mezőgazdasági célú hasznosítása vagy fásítása (erdősítése) az elgazosodással szemben, az így nyert építőanyag újból felhasználása, a használhatatlan törmelék (vályogtégla esetén annak málasztása és földekre szórása) nem csak javítja a helyi erőforrások kihasználását, hanem az elcsúfult falukép korrekcióját is jelenti²⁶. A nyert hasznosítható területeken olyan növényeket termesztése javasolt, melyek egészségesek, igénytelenek, és melyek eltulajdonítására kicsi az esély (torma, spenót, sóska, rozmaring, kakukkfű, petrezselyem). A településen a hulladékkezelés is állandó probléma forrása, a település lakossága nem fizeti a kommunális adót, sokszor a településen dobálják el szemetüket (növényi hulladék, ételmaradék, háztartási eszközök, pelenka, stb.). Az üveget, fémet, műanyagot szelektív gyűjtéssel el lehet szállítani, a zöld hulladékot komposztálással hasznosítani.

II. Települési közösségi- és politikai kultúra

Tarnabodon évente egy alkalommal (választási évben többször) rendez falunapot az önkormányzat, ez főzéssel, erőember versennyel, élőzenével telik. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat hagyományosan a Madarak és Fák Napját, valamint a Gyermeknapot rendezi meg, ezen felül az Ifjúsági Pontban a fiatalok számára internet használati lehetőség adott, rendszeresen az asztaltenisz és labdarúgás versenyek. A fentiek nagy problémája, hogy nem képesek a településen meg jelen lévő, kb. 45 főt számláló időskorú lakosság megszólítására, valamint hogy céljuk a szűkös időszakok könnyebb átvészelésének segítése (pl. főzés), a megmérettetésekben pedig elsősorban a fizikai erőnlét jelenik meg, mint elismert érték. A helyi lakosság számára célszerű olyan ünnepnapok szervezése, melyek a múlt tiszteletére sarkallnak (1848-as, 1956-os forradalom és szabadságharc, Nemzeti Összetartozás Napja), amennyiben a

²⁵ Napelemes közvilágítás rendszer (http://www.otthonteknika.hu/Napelemes-kozvilagitas.html, 2014.03.04.)

²⁶ Hulladékgazdálkodás lehetőségei tanyasi háztartásokban (http://www.csemete.com/cikk/hulladegzaldalkodas-lehetosegei-tanyasi-haztartasokban_340.php; 2014.03.04.)

helyi termelés kezdetét veszi, a munka befejeztének megünneplése (szüret, aratás), roma identitást fejlesztő ünnepek (Roma Kultúra Napja, Boldog Ceferino Emléknep²⁷). Kis településeken javasolt egy olyan rendszeres, éves kulturális nap, mely idegenforgalmi szempontból is jelentős és azonnal egybeforr a település nevével.

Tarnabod politikai kultúrája rendkívül szegény, egyetlen személy, a polgármester köré épül (támogatók és ellenzők állandó küzdelme), a döntéshozatalban a lakosság egyáltalán nem vesz részt, a képviselő testület érdekérvényesítő képessége gyenge (szakértelem; vitakultúra hiánya), Tarnabod pedig mindig olyan hírekkel kerül a köztudatba, mint az időszakos fizetési képtelenségek²⁸, aztavaly fél évre lekapcsolt közvilágítás²⁹, esetleg családok nehéz helyzete kerül 1-1 napra a képernyőre, ez a település mélyszegény képét erősíti meg a médiában, rontja presztízsét és pályázási lehetőségeit. Cél, hogy Tarnabodon a fontosabb kérdésekben helyi népszavazás döntsön, valamint a testület felkészítése a politikai vitákra, és olyan pozitív események véghezvitele, melyek azt jelzik, Tarnabod nehéz helyzete ellenére küzd és a lakosok tesznek sorsuk jobbításáért (és nem csak a markukat tartják, amit a jelenlegi kép sugall). Szükség van testvértelepülésre kapcsolatok kiépítése érdekében, akár egy hazai, akár egy határon túli, jelentős magyarajkú roma lakással rendelkező település személyében.

IV. Összefoglalás

Meglátásom szerint ahhoz, hogy a kárpát-medencei térség versenyképes maradjon az Európai Unió fejlettebb államainak és Oroszországnak állandó versengése közepette, szükséges összefognia, különösen igaz ez most az Európa beteg embere szerepet kapott Ukrajnára. A térség adottságainak kiaknázásával, a leszakadt vidékbe való investálással, a bőséges természeti kincsek védelmével garantálható, hogy a posztoszocialista privatizáció következtében munkanélküliséggel és földvesztéssel (különösen Magyarországon és Bulgáriában, valamint a kegyvesztett csehországi német és felvidéki magyar kisebbség esetében³⁰) sújtott vidéken ismét egy egészséges társadalom alapjait fektessük le, megteremtve a helyi éléskamrát, szemben a német és lengyel piac import termékeivel.

²⁷ Boldog Ceferino Gimenez Malla - El Pelé

(http://www.ceferino.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=3; 2014.03.05.)

²⁸ Tüntet Tarnabod: nem kapnak fizetést és segélyt sem (<http://www.hrportal.hu/c/tuntet-tarnabod-nem-kapnak-fizetest-es-segelyt-sem-20120813.html>; 2013.11.28.)

²⁹ Lekapcsolták a közvilágítást Tarnabodon (<http://www.origo.hu/itthon/20130307-lekapcsoltak-a-kozvilagitast-tarnabodon.html>; 2013.11.08.)

³⁰ Csité András-Kovács Imre: Posztoszocialista átalakulás Közép- és Kelet-Európa rurális társadalmaiban IN Szociológiai Szemle 1995/2. 49-72.

Irodalomjegyzék:

- Daniel Goleman: Zöld út a Jövőbe (Nyitott Könyvműhely; Budapest [2009]); 48-49. o.
- Dr. Czeizel Endre: A magyarság genetikája (Csokonai Kiadóvállalat; Debrecen [1990]); 235. o.
- Fügedi Erik: A nyugati szláv néphatár története IN Szekfű Gyula: A magyarság és a szlávok (Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma; Budapest; [2000])
- Kovách Imre: A vidék az ezredfordulón – A jelenkori magyar vidéki társadalom szerkezeti és hatalmi változásai (Argumentum; MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont; Budapest [2012]); 53. o.
- König Éva: Adósságkezelés: sikerek és kudarcok IN Esély 2006/1. 4. o.
- Szuromi Rita: Otthon, álom, Tarnabod (Kornétás Kiadó; Budapest [2007]); 56-57. o.
- Végh László – Szám Dorottya – Hetesi Zsolt: Az utolsó kísérlet; Híradás a Föld állapotáról; 51. o.
- Virág Tünde: Kirekesztve – Falusi gettók az ország peremén (Akadémia Kiadó; Budapest [2010]); 140. o.

Hivatkozások:

- A Kárpát-medencét ökológiai egésznek kell tekinteni (<http://www.magyarhirlap.hu/a-karpat-medencet-okologiai-egesznek-kell-tekinteni>; 2014.03.01.)
- Ázsiai származású nép vagyunk ?"Bennünk nincs semmi keleti gén" (<http://karezs57.kinja.com/azsiai-szarmazasu-nep-vagyunk-bennunk-nincs-semmi-kel-1521986407>; 2014.03.01.)
- Boldog Ceferino Gimenez Malla - El Pelé (http://www.ceferino.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=3; 2014.03.05.)
- Hatályba lépett a kettős állampolgárságról szóló törvény (<http://www.origo.hu/itthon/20100820-hatalyba-lepett-a-kettos-allampolgarsagrol-szolo-torveny.html>; 2014.03.01.)
- <http://www.kislexikon.hu/ausztroszlavizmus.html>
- Hulladékgazdálkodás lehetőségei tanyasi háztartásokban (http://www.csemete.com/cikk/hulladeggazdalkodas-lehetosegei-tanyasi-haztartasokban_340.php; 2014.03.04.)
- Kitekintés - Magyarországi példamutató kezdeményezések, sikerek, kudarcok, közösségek, álmok... (<http://www.oballaert.hu/peldamutato.htm>; 2014.03.03.)
- KMKF: gazdasági, kulturális és ökológiai együttműködés kell (<http://www.bumm.sk/39180/cikk.html>)
- Lepakcsolták a közvilágítást Tarnabodon (<http://www.origo.hu/itthon/20130307-lepakcsoltak-a-kozvilagitast-tarnabodon.html>; 2013.11.08.)
- Megbomlott a Kárpát-medence ökológiai egyensúlya (<http://magyarmegmaradasert.hu/erdekkorok/termeszeti-kornyezet/eghajlatvaltozas/item/1970-megbomlott-a-karpát-medence-ökológiai-egyensúlya>; 2014.03.01.)
- Miskolczy Ambrus: A „hungarus-tudat” a polgári-nemzeti átalakulás sodrában (http://www.jakabffy.ro/magyarkisebbseg/pdf/2012_003Muhely_Miskolczy%20Ambrus.pdf; 2014.03.01.)

- Napelemes közvilágítás rendszer (<http://www.otthonteknika.hu/Napelemes-kozvilagitas.html>, 2014.03.04.)
- Tüntet Tarnabod: nem kapnak fizetést és segélyt sem (<http://www.hrportal.hu/c/tuntet-tarnabod-nem-kapnak-fizetest-es-segelyt-sem-20120813.html>; 2013.11.28.)
- www.csepele.hu/prezentaciok/csepele_modernizacio_atomizacio.pdf